

Några minnen från Skarplöt

av Nils Petersson 2008

Nils Petersson

Jag, som skriver det här, kom till Berga Lantbruksskola 22 år gammal år 1944 för att utbilda mej till lantbruksbefäl. Jag gick skolans tvååriga arbetsledarkurs.

Det fanns gott om platser på den tiden, själv kom jag som nygift till Vegersbergs egendom i Sörmland.

Gården omfattade 450 tunnland åker och c:a 800 tunnland skog. Min tid omfattade där c:a 3 år för att sedan anställas av Uddeholms AB mellan åren 1950 och 1957. Med ett års avbrott för lantmästarutbildning.

Det var en härlig tid, bolaget gick bra, hade god ekonomi. Förutom mina vardagliga sysslor fick jag även tillfälle till jakt, fiske och kräftfiske.

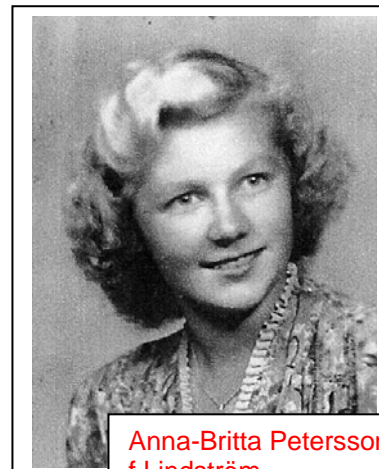
Värmland var speciellt på den tiden, vacker natur och trevligt folk.

Uddeholms Lantbruk omfattade totalt c:a 3600 tunnland åker fördelat på 16 gårdar, större och mindre. Jag hade ansvaret för drift och ekonomi för 2 av dessa.

Uddeholmsbolagets verksamhet omfattade mycket annat, bl.a. massatillverkning, sågade trävaror, energi, gruvsdrift, järnverk och rörverk. Skogsförvaltningen omfattade c:a 500 000 tunnland, nästan halva Värmland. Förvaltningen var fördelad på 10 jägmästarrevir med vardera 8-10 skogvaktare. Uddeholm etablerades redan på 1600-talet.

För att återkomma till min kontakt med Skarplöts gård på Fors vill jag berätta följande:

I oktober 1944 var det dans i SLU:s regi i Västerhaninge Bygdegård. Då träffade jag Anna-Britta, min blivande fru, hon var då 17 år gammal, 1945 blev hon Västerhaninges Lucia, vi gifte oss i oktober 1946..

Anna-Britta Petersson,
f Lindström

Anna-Britta var dotter till Erik Lindström, kommunalpamp i gamla Västerhaninge kommun och brukare av gården Skarplöt, ett avstyckat hemman till gården Fors.

Uddeholmstiden slutade 1957 då jag fick anställning vid Svenska Fläktfabriken som varade till 1973. Den sektor som jag tillhörde skulle då tvångsflyttas till Växjö vilket skapade problem för många.

Då min hustru Anna-Britta och jag köpt gården Skarplöt 1962 och jämsides med mitt jobb varit

månskensbönder i Västerhaninge i 11 år kunde jag säga nej till förflyttningen och satsa på jordbruket. Ett beslut jag aldrig ångrat!

Arbetet på gården var härligt på alla sätt, man var ung, stark och lätttrölig. Dessutom hade jag en fru som med stor glädje deltog i de allehanda sysslorna. Vi hade mellan 25-30 kor, ungefär lika många ungdjur. Arbetet med djuren tyckte vi mycket om

På landsbygden upplever man dofter av skilda slag, jag tänker på nyslaget hö, nysågat virke. Häst och ladugårdar luktar heller inte så illa. Sen har vi naturligtvis blomdofterna, liljekonvalj och syren!

Det var alltid speciellt med vårbruket och den första harvningen på våren. Doften av brukad jord, daggdoften, de varma friska, härliga vårvindarna. Sädesärlorna, tofsviporna och vildgässen talade om att våren var i annalkande

Beroende på väderleken, värmen och fukten kunde det dröja 10 -14 dagar innan vårsådden kom upp.

Höskörden krävde den största arbetsinsatsen, det gällde vissa år en skörd på upp mot 100 ton. Som regel fick Anna-Britta och jag hjälp av familjen i övrigt med det hårda arbetet. Det kändes varje år lika härligt när skörden var välbärgad och under tak. Då kunde regnet gärna få komma.

Den vackra mangårdsbyggnaden på Skarplöt, byggd 1905

Våra djur, kor och kalvar, meddelade sig med oss på sitt eget speciella sätt, de råmade ofta när de visste att vi var på väg till ladugården. Bindslena rasslade och det var liv och rörelse. Gården levde på ett helt annat sätt när vi hade djur och det blev märkligt tyst när vi gjorde oss av med dem. I nästan 28 år hade vi haft kreatur på Skarplöt, saknaden kändes och det blev tomt. Då vi hade levererat de sista djuren var tårarna nära, vi reste bort i 14 dagar för att komma över det.

En episod bland andra som man kommer ihåg var när sonsonen Hans såg en ko kalva och vi torkade kalven ren och torr med halm:
--"Gjorde ni så med mej också när jag var nyfödd??"

Skarplöt är en gammal gård, det finns anor och papper från 1724, då gällde inte namnteckning utan tumavtryck. Det sägs också att gården hade Gästgiveri och tvättplats i Fors.

Man kan lägga synpunkter på nutidens och gamla tiders trädesbruk. Förr bearbetades och harvades trädan från tidig vår till höstvetessådden, någon kemisk bekämpning förekom inte.

Enligt EU:s bestämmelser och direktiv skulle trädan ligga obrukad till den 10 juli. Detta förfaringsätt innebar massor med ogräs som då måste sprutas och dödas med gifter. Inte speciellt miljövänligt.

Fyra generationer på Skarplöt.
Anna-Britta Petersson f Lindström, sonen Ulf,
Anna Sofia Lindström f Lindbom och Erik
Lindström

Skördetröskorna borde försees med cylindrar som tar tillvara på och sorterar ut ogräsfrön. Den kemiska bekämpningen i dagens jordbruksgrödor skulle då kunna minska. Som det nu är hamnar alla ogräsfrön på marken vid tröskning, gror och måste bekämpas med sprutning. Farligt för bin?? Sägs vara miljövänligt??

En gård lever på olika sätt med olika liv och rörelse. Vi byggde en fågeldamm för änder i skogskanten som blev flitigt besökt. Vi har älg, rådjur och hare på markerna och gott om skogs- och ringduvor.

Till de mera ovanliga besökarna hör dovhjortar, tjäder och orre. En och annan grävling ser man också.

Tiderna förändras, befolkningen på landsbygden, förr hade inte möjlighet att förflytta sig på samma sätt som i dag. Ofta gifte sig grannpojken med grannflickan och var nöjd med det.

Ardennerhästarna Putte och Rane samt Inga Lindström

Går vi tillbaka i tiden fanns på Skarplöt sk tjänstehjon, pigor i köket och drängar på gården, vi hade utöver kor och kalvar fyra hästar och på senare år även en traktor.

Man kan fråga sig vad den som skrivit denna artikel har för utbildning, svaret är 5 månaders lantmannaskola, 2-årig lantbruksskola och lantmästarexamen.

Man har varit med om en del under sitt relativt långa liv

Som 14-åring bodde jag ihop med en ladugårdskarlar på Stjärnviks

Säteri. Mina finkläder måste ha luktat ladugård på den tiden men det var aldrig någon som sa något om det.

Stryk fick jag några gånger av ladugårdsförmannen för att jag inte klarade förelagda uppgifter men ett riktigt knytvävslag i magen på honom satte stopp för vidare misshandel. Jag ville ju inte beklaga mej, det här var mitt sätt att lösa problemet.

Månadslönen var 25 kronor och vi jobbade alla dagar, även lördagar, till halv sju på kvällen.

Varannan helg var det dessutom ladugårdsjour på söndagen.

På Olahus gård i Skåne hade vi tröskat och spannmålsäckarna stod oknutna i ladugården. Någon hade observerat att gårdens tjur kommit loss och försökte tömma så många säckar som möjligt vilket krävde snabba insatser och åtgärder, naturligtvis blev det vi elever som fick rycka in..

På Lönhults Gård, en av Weibulls gårdar, hade en av gårdens stora tjurar slitit sig och levde rullan.

Vad händer då?

Jo, förvaltaren kommer till oss elever och säger:

--"ta med er piskorna och driv hem tjuren" vilket vi också gjorde.

På samma gård sattes sk betessticklingar tidigt på våren, snöglopp, vått och kallt så man frös om händerna, det var mycket folk på fälten. Förvaltaren kom ridande, svor och skrek att vi inte arbetade tillräckligt fort. Han tyckte av vi elever som arbetade för betyg skulle väl "för fan göra något"

En gång kom arbetsledaren och sa:

– "här har du en DDT-påse, jordlopporna är på väg in över rapsen, sprid DDT för hand över vändtegen!"

Det var bara att göra så

På Viggetorps gård under Uddeholm byggde vi nya ekonomibyggnader. En montör hade lagt upp en hiss balk av järn över två takstolar. Hissbalken var inte fäst utan gled av den ena takstolen, störtade ner på hissbyggen där jag stod, gick igenom 2 1/2 tums planken och ner i jordgolvet en meter från där jag stod.

Den ansvarige för bygget hade jag bett gå ut och titta när jag provlyfte ensilagelasset, hade jag inte gjort så hade han varit ihjälslagen.

På en annan av Uddeholms gårdar hade en av tjurarna stängt ladugårdsförmannen och levde rövare. Jag tog en Farmal-traktor och körde på tjuren för att få in honom i ladugården igen, det lyckades och vi fick fast honom i båda bindslena.

Vansinnig som han var slet han sig dock igen och det var min uppgift att försöka få honom tillbaka. Jag fick mej en lufttur in i kalvkätten men han kunde inte ge mej nådastöten då han satt fast i ena bindslet Det blev slakthuset direkt!

På Bjertorps Stuteri får jag som blott 20-åring år 1942 ansvaret för 2 st nyligen inkörda 3-åriga ardennerhingstar.

Hårdpressade halmbalar skulle lastas på en järnvägsvagn för transport till Tyskland. När lasten var klar skulle jag täcka med en presenning. En vindpust gjorde hingstarna oroliga. Jag såg direkt vad som skulle ske och hoppade ner från lasset, c:a 4 meter.

Så fort jag fick tag i bakstammen på den hingstanspända vagnen var det fullt sken i dryga 2 km innan jag fick hejd på ekipaget i en uppförsbacke då hingstarna var tvungna att sträcka på halsarna.

En annan episod från Berga Lantbruksskola var när jag på tidig vår skulle släppa ut ett ardennersto på bete. Jag vände inte hästens bakdel ifrån mej, våryster som hon var såg jag att hon skulle slå bakut. Jag springer baklänges och får grindstolpen i ryggen, sätte handen för ansiktet vilket räddade mej från allvarigare skador. En av hovarna träffade min handled, den läktes ganska snabbt, det kunde ha gått värre!

Som bonde på Skarplöt hade jag bl.a. en gammal Bolinder-Munkteltröska. Jag tröskade raps och körde stopp i verket. Arg som jag var fick jag tag på en krok som man använder till att vända virke. Ner till inmatningscylinder och började slita och dra men hade inte kopplat ur verket. Cylindern gick igång, haspeln började rotera och försökte mata in mej i verket men jag kunde hålla emot och komma därifrån. Ja, det är väl så här när man tittar tillbaka på vad som hänt genom åren, man har haft tur i många sammanhang och mycken glädje i andra.

Summerar jag mitt yrkesliv började jag som 14-årig lantbrukslev år 1937 och skördade min sista spannmål vid 79 års ålder år 2002!
Arbetsför i 65 år!

Vill du läsa mer av Nils Petersson?

Se hemsidan www.haninge.org, bl.a under "Övrigt", som handlar om ungdomsåren i Dalsland

Nils och Anna-Britta Petersson